

Interview met Nico Dros

Een roman over de oorlog. Kan zo'n boek nog iets nieuws toevoegen aan het beeld dat wij van die tijd hebben?

Zeer beslist wel. Wij hebben in dit land sinds enkele decennia een sterke herdenkingscultuur van de oorlog ontwikkeld. Daarin gaat het allereerst om het grootste leed, zoals bijvoorbeeld het lot van joodse burgers. Terecht dat deze tragedie overheerst in ons beeld van die tijd. Maar tegelijk zeg ik: het mag ons niet blind maken voor 'andere' verhalen uit de oorlogsjaren. Mijn roman *Oorlogsparadijs* vertelt zo'n ander verhaal. Het speelt op Texel, ver van het front. Er zijn Duitse soldaten gelegerd die, na elders te hebben gestreden, op het eiland mogen herstellen en bijkomen. Voor velen van hen is het alsof ze in een vakantieoord zijn beland. De verhouding met de eilandbevolking is aanvankelijk ongemakkelijk, maar wordt langzamerhand wel iets gemoedelijker, totdat in 1944 de razzia's en vorderingen beginnen.

Maar er waren toch niet alleen Duitse soldaten op het eiland?

Vanaf het voorjaar van 1943 dienden zich zogenaamde 'uitheemse' bataljons aan. Ze bestonden uit krijgsgevangenen die de Duitsers tijdens hun militaire offensieven maakten, en die daarna tot de *Wehrmacht* toetraden. Het waren dus overlopers in Duitse dienst. Voor de kustbewaking op het eiland streek eerst een bataljon Brits-Indiërs neer, dat voor veel commotie zorgde. Daarna kwamen de Noordkavasiërs en ten slotte de Georgiërs. Deze laatste twee groepen werden op het eiland gewoon als 'Russen' aangeduid. De Geor-

giërs richtten op een nacht begin april '45 een grote slachting aan onder de Duitse soldaten en probeerden daarna het hele eiland te veroveren. Een Duits tegenoffensief volgde en zo veranderde het eerder nogal kalme oord plots in een onbeschrijflijk inferno.

Wanneer hoorde u voor het eerst over deze Georgische opstand?

Ik ben op Texel geboren en ik was geloof ik een jaar of acht, misschien negen, toen ik eens naar een gesprek van mijn ouders over de oorlogsjaren luisterde. Ik was toen zo wijsneuzig om de opmerking te maken: 'Hier bij ons is geloof ik niet veel gebeurd hè.' Mijn moeder, een felle vrouw, reageerde als door een adder gebeten en riep: 'Nou godverdommetje, alsof wij hier geen Russenoorlog hebben gehad. De straten kleefden van het bloed!' En daarna begon ze een bloedstollend en hartverscheurend relaas. Ze vertelde mij een versie van de Georgische opstand die niet voor kinderen was gekuist. Het maakte een diepe indruk op me. In de weken daarna gonsde het woord 'Russenoorlog' telkens in mijn gedachten.

In hoeverre is het allemaal waargebeurd wat er in uw roman wordt verteld?

Ik volg de lijn der historische gebeurtenissen min of meer op de voet en als zodanig kun je zeggen dat ik de geschiedenis geen geweld aandoe. Tegelijk moet worden opgemerkt dat ik andere accenten leg dan gewoonlijk gebeurt. Centraal in de roman staat het toenmalige noodhospitaal en de artsen die er werkten. Medici namen een bijzondere positie in tijdens de oorlogsjaren. Ze keken anders naar de gebeurtenis-

sen en stelden zich, vanwege hun eed, dikwijls minder partijdig op. Ze trotseerden de bezetter massaal toen die de gezondheidszorg trachtte te nazificeren. Verder besteed ik onder andere aandacht aan het legioen van Brits-Indiërs op het eiland. Ook probeer ik de Duitsers zelf meer voor het voetlicht te halen, om de bezetter een gezicht te geven. De *Inselkommandant* Hermann Jacob-Friesen bijvoorbeeld was een beroemd archeoloog die nog onderzoek in het oude hart van Den Burg heeft laten verrichten. Allemaal waar gebeurd.

Dus romanpersonages zijn gebaseerd op mensen die echt bestaan hebben?

Een aantal wel, maar sommigen ook niet. Wat die laatste categorie aangaat: dat zijn personages die meestal geïnspireerd zijn op bestaande personen, maar bij wie ik me zoveel dichtertelijke vrijheid heb gepermitteerd dat ik ze een andere identiteit heb gegeven. Er zijn ook personages die de werkelijke persoon vervangen, zodat ik beter met ze uit de voeten kan. Zo had het noodhospitaal op het eiland indertijd een jeugdige militaire arts, dokter Veening. Die heb ik vervangen door een oude, welbespraakte chirurg, dokter Oosterling. Hij heeft een assistent aan zijn zijde: Luc Walraven, de hoofdpersoon van het boek.

Kunt u iets meer vertellen over dat muitende Georgische bataljon op Texel?

Toen Hitler in 1941 de Sovjet-Unie binnenviel, boekten de Duitse legers aanvankelijk overdonderende successen. Soldaten van het Rode Leger werden bij honderdduizenden tegelijk gevangen genomen. Ze verbleven in kampen waar

ziekte, hongerdood of zelfs executie hen wachtten. Onder deze krijgsgevangenen begonnen de Duitsers soldaten voor de *Wehrmacht* te rekruteren, die volgens etnische herkomst in legioenen werden ingedeeld. De Duitse propaganda beloofde die verschillende volkeren ook autonomie of zelfs onafhankelijkheid in de toekomst. Zo ontstonden onder andere Moldavische, Oekraïense en Georgische bataljons in de *Wehrmacht*. Het zogenaamde *Bataillon Georgien 822* kwam via Polen, Zuid-Frankrijk en Zandvoort in de winter van '45 op Texel terecht. Het bestond uit ruim 800 Georgiërs en 400 Duitsers. De ellende met de Georgiërs begon toen er op 5 april 1945 een marsorder kwam. Het bevel hield in dat ongeveer 500 Georgiërs naar het front in Midden-Nederland moesten vertrekken, terwijl de resterende 300 Georgiërs als gijzelaar op het eiland zouden achterblijven. Al langer hadden de Georgiërs plannen om in opstand te komen, en ineens was het uur daarvoor aangebroken.

In de roman komen chirurgische praktijken aan de orde. U bent historicus en geen arts: hebben die passages veel vooronderzoek gevergd, nog even afgezien van de hoeveelheid historisch onderzoek die u moet hebben verricht?

Zoals voor elke historische roman noodzakelijk is, heb ik voor dit verhaal inderdaad veel onderzoek verricht in bibliotheek en archief. Ook heb ik hoogbejaarde Texelaars ondervraagd. Ik kreeg inzage in een aantal egodocumenten uit die tijd. De kennis over de medische wetenschap en praktijk uit de oorlogsjaren vormde een apart probleem. Om er een idee van te krijgen heb ik talloze memoires van chirurgen uit die tijd gelezen. En vele uren heb ik studierend

doorgebracht boven medische handboeken uit de vooroorlogse jaren, waarvan de kennis nu totaal verouderd is. Op grond daarvan heb ik een aantal met name chirurgische tafereelen uitgewerkt. Die heb ik laten lezen aan drie bevriende medici: een chirurg, een forensisch arts en een gewone arts. Aan de hand van hun commentaren heb ik nu en dan wijzigingen aangebracht om de scènes zo geloofwaardig mogelijk te laten lijken. Een heel gedonder, maar ik meen dat het is gelukt. Dat is een van de uitdagingen van fictie schrijven: een wereld die je feitelijk vreemd is voor de lezer overtuigend neerzetten.